

Slechts weinig mensen weten het. Waterschappen zorgen in Nederland niet enkel en alleen voor het beheer van water. Veel waterschappen hebben ook een stevige taak aan het beheren van bomen langs watergangen en op dijken. Boomzorg gaat op bezoek bij het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier in Edam. Joop Kreuk bij dit waterschap heeft niet alleen verstand van water maar daarnaast ook van bomen en vooral van bomen in combinatie met water.

Auteur: Karlijn Raats

Populier is uit, iep is in! Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier beheert 80.000 bomen

Joop Kreuk studeerde aanleg/onderhoud van tuinen, groenvoorziening, landschapsverzorging en recreatie en deed losse cursussen boombeheer. Zo'n dertig jaar terug kwam hij in dienst bij waterschap Westfriesland, inmiddels onderdeel van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Daar werkt hij nu als boombeheerder. Hij verklaart: "Wegenbeheer valt onder ons takenpakket. Daaraan verbonden zit het beheer van de bomen, houtwallen en plantsoenen. Wegenbeheer door een waterschap is uitzonderlijk. Waterschappen die onder NAP liggen of kustwaterschappen, zoals waterschap Zeeuwse Eilanden, hebben wel vaker wegen in hun beheer, maar andere waterschappen over het algemeen niet. Daar zorgen het rijk, de provincie of de gemeente voor de buitenwegen en polderwegen. Doordat ons hoogheemraadschap traditioneel voor wegenonderhoud zorgt, gebeurt het door het hele gebied voor alle verschillende gemeentes op dezelfde manier en ontstaat er

geen versnippering. Ook is het economischer voor de kleinere gemeentes. Die konden van oudsher niet altijd het geld voor het onderhoud van buitenwegen ophoesten. In totaal hebben we 66 ha aan houtwallen en plantsoenen en 80 duizend bomen in ons beheer. Een kwart daarvan bestaat uit iepen.

Trend

Joop Kreuk "Je ziet wel de trend dat gemeentes groter gaan worden. Hierdoor nemen ze steeds meer onderhoud in eigen beheer, dus ook wegenonderhoud buiten de bebouwde kom. Dat kan, want niet alleen hebben ze nu het geld maar ook het nodige wegen- en bomen-specialisme. In Den Haag en in de lokale politiek vinden ze al jaren dat wegbeheer geen taak is voor het waterschap. Toch nemen nog steeds een groot aantal wegen voor onze rekening. Wij zijn van mening dat het onderhoud van met name dijkwegen dermate gespecialiseerd is dat wij

daar beter voor zijn uitgerust als een gemeente. We hebben daarbij aangetoond dat wij daarbij schaalvoordelen kunnen behalen, waardoor wij goedkoper kunnen werken als een afzonderlijke gemeente. Door onze grootte kunnen wij machines aanschaffen zoals een hoogwerker, die een gemeente nooit zal kopen. Met dit materieel kunnen we efficiënter beheren en sneller inspelen op calamiteiten. Dat komt de veiligheid van onze burgers ten goede."

"Het Hoogheemraadschap vindt dat het onderhoud van met name dijkwegen een te groot specialisme is van onszelf om uit handen te geven aan een gemeente"

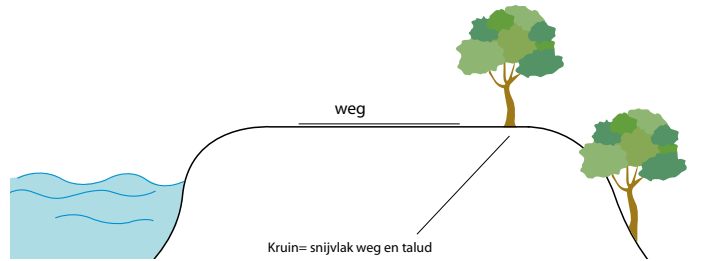

Joop Kreuk

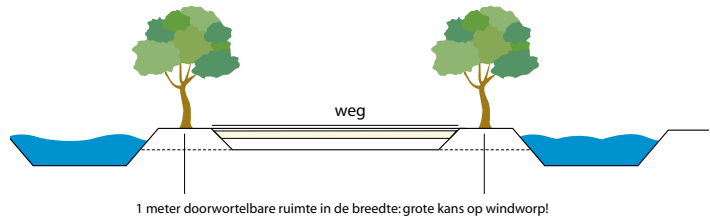
Houtproductie

"Je ziet veel veranderen in het polderlandschap. In de naoorlogse tijd stonden er veel bomen voor houtproductie. De laatste dertig a vijfendertig jaar verdwijnt snelgroeiend hout als de populier uit het landschap. Er komen bijna geen nieuwe populieren omdat we ervoor kiezen om er iepen, essen, esdoorns, inlandse eiken, moeraseiken, lindes of grijze elzen neer te zetten; duurzame soorten, dus geen wilgen. De populier is uit. Wij denken daarbij niet alleen aan overmatige beheerkosten voor de populier, maar ook aan het gevaar dat takbreuk kan opleveren. De veiligheid van de burger staat voorop."

"In de Beemster loopt een wandelroute over de dijk heen. Heel veel populieren zijn daar al weggehaald. Sterker nog, in de hele Beemster staan nog maar 150 populieren langs de ringdijk die niet door verschillende variëteiten iepen zijn vervangen. De komende vijf jaar zullen we in het hele Hoogheemraadschap jaarlijks tot vijfhonderd populieren vervangen." Daar heb je een heuse bomenploeg voor nodig. "Ja, die hebben wij ook. In de zomer bestaat die uit vier tot zes mensen.

Afb. 1: Waar kunnen bomen wél op de dijk staan? Op de kruin en aan de binnenkant van de dijk.

Afb. 2: Sommige bomen hebben maar een metertje doorwortelbare ruimte in de breedte in een polder. Het is dan belangrijk om te weten of het een boom of een vlakwortelaar is. Anders is de kans op windworp groot.

Veel onderhoudswerk besteden we ook uit. "

Specialisme

Kun je wat voorbeelden geven van jullie specialisme in bomen op waterkeringen?

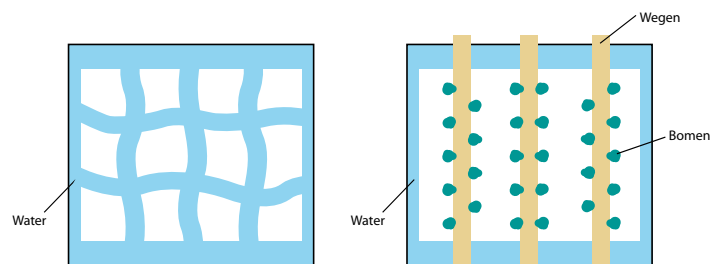
Kreuk: "Er bestaan hele studies over bomen op dijken. Die behandelen, door kansberekening, wat voor ontgrondingskuilen een boom meeneemt bij windworp. Als regenwater de bodem verzadigt, neemt de boom bij een windworp een groter stuk kluit mee dan normaal en ontstaat een dijkverzwakking die tot dijkdoorbraak kan leiden. Bomen kunnen wel staan op een overgedimensioneerde dijk zoals bij De Beemster. Dan zet je de bomen aan de binnenkant van de dijk, of op de kruin, dat is de bovenkant van de dijk. Iedere soort boom heeft een ander soort beworteling in de verschillende grondsoorten. Het is van groot belang om precies te weten hoe vlak of hoe diep een boom wortelt voor de stabiliteit. Je zit soms in zo'n laag gebied dat je slechts enkele meters brede doorwortelbare ruimte hebt tussen bijvoorbeeld weg en sloot, of maar een half metertje diepe ruimte door een hoge grondwaterstand zoals in de veengebieden. Is een boom

daar niet tegen bestand, dan ligt hij bij de eerste rukwind om."

Joop Kreuk: " Het Hollands Noorderkwartier bestaat voor een deel uit heringerichte verkavelingsgebieden waarbinnen het waterpeil naar beneden is gehaald. Vroeger waren dit vaarpoldergebieden waarin de boeren en tuinders met hun (motor)schuiten naar het veld gingen. Sinds begin jaren zestig tot begin jaren tachtig zijn het zogeheten 'rijpolders', want de velden zijn nu bereikbaar voor trekkers. Door de nieuwe herindeling hebben we bomen in de berm langs de wegen geplaatst. Hierdoor is het geen open landschap meer. Maar niet alleen bomen zorgen voor ontsluiting, ook de opkomende bebouwing doet dat."

Zo te horen zit er weinig waterman in jou, maar des te meer bomenman?

"Ja, voor 90 procent houd ik me bezig met groenbeheer. Dat moet ook zo blijven. Vooral het boombeheer. Dijkbeheer is een typische waterschapstaak, dus boombeheer op de dijken ook. Logisch toch."

Afb. 3: Rijpolder met bomen langs de weg. Mede hierdoor is het landschap van open naar minder open veranderd.